

Fremtidens højhus i gammel gastank

Industriens katedraler. Konverteringsbølgen er over os. Og vi taler ikke om omlægning af realkreditlån, men om at genanvende funktionstømte historiske bygninger til nye formål. For eksempel gas- og vandtanke, hvis tid ikke er forbi, bare fordi industrialderen er det.

Køgevejens Gasbeholder står i det sydvestlige Valbyparken som ét af hovedstadens mest markante landmarks. Foto:EFFEKT

Af Kristoffer Lindhardt Weiss og Birgitte L. Jensen

Gå op ad gasbeholderens udvendige vindeltrappe i stål. Døren på toppen skal have et let skub. Træd indenfor i mørket og gå ud på den lille platform øverst oppe. I det enorme rum er der på én gang fugtigt og mørkt som i dybhavet. Nedenunder er 18 grader koldt vand i enorme mængder. Hvis man tør, kan man dykke ned efter skjulte ting. Som for eksempel en tandlægestol eller bil. Før var beholderen i Emscher Park fyldt med gas, der servicede jernproduktionen i det tidligere industrikompleks i Ruhr-distriktet. I dag rummer den Europas største kontrollerede dykkermiljø, og et stykke europæisk industrihistorie har dermed fået nyt liv. Den lokale dykkerklub bruger siloen flittigt, men også arkitekter og byplanlæggere valfarter hertil for at opleve beholderens særlige stemning af autenticitet og rå industri.

Fra gasbeholder til trappemarathon

Men det er ikke kun i Ruhr, at industrikulturen har fået renæssance. Industrialderens arkitektur har for længst fået sit gennembrud i Danmark, hvor der er skabt interesse for at bruge de mange funktionstømte gas- og vandtanke til nye formål. Beholdernes ikoniske og monumentale karakter har både potentiale som højhuse, sportsanlæg og som plakatsøjler for fremtidens bæredygtige teknologier.

Tag for eksempel Køgevejens Gasbeholder, der står i det sydvestlige hjørne af Valbyparken som ét af hovedstadens mest markante landmarks. Uanset om man kommer kørende sydfra af Gl. Køge Landevej eller vestfra via Folehaven, kan man ikke undgå at få øje på den 108 meter høje gasbeholder, som hører til blandt de største monumenter i Københavns skyline. Markant større end eksempelvis SAS-hotellet, der kan stå indeni.

I hvert fald et stykke tid endnu. For nu hvor gasbeholderen ikke længere tjener sit oprindelige formål, er dens skæbne uvis.

Forrige side: Gasbeholderen på Sundby Gasværk er identitetsskabende for hele området omkring Amager Strand og Strandpark. I 2007 blev den indstillet til fredning af Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur i samarbejde med Københavns Bymuseum. Foto: Morten Jensen

Synd og skam mener blandt andet tegnestuen EFFEKT, som taler imod en skrotning af den lyseblå velkomst til København. De foreslår, at gassiloen i stedet bliver tænkt sammen med et aktuelt udviklingsprojekt for Valby Idrætspark, som den ligger i. En sjældent kombination af et stort, åbent grønt areal og en høj, markant bygning.

”Gastanken har enorm ’landmarkværdi’, sjovt nok i en tid, hvor alle er imod højhuse, og man ikke kan få lov til at bygge lige så højt. De fleste ville skribe, hvis man ville bygge noget nyt som den. Til gengæld godtager vi den som del af industrihistorien. Gastanken er helt sin egen; unik, flot, monumental, skulpturel og helt utroligt enkel. Man ser ikke meget som den i København,” siger Tue Foged, arkitekt og partner i EFFEKT.

De lodrette rum kan tænkes som store systemer med naturlig ventilation. Enorme ydervægge giver mulighed for at skabe gigantiske solvægge med solceller nok til at drive hele parcelhuskvarterer.

Som at gå ind i en katedral

Gas- og vandtankene fra 1920’erne og 1930’erne hører til noget af den mest markante arkitektur fra perioden. Deres voldsomme proportioner både fascinerer og skaber en følelse af fremmedhed hos den, der træder indenfor. Som at gå ind i en gammel katedral. Gas- og vandbeholderne skaber billedet af en tid med et funktionalistisk formsprog, rationelle bygningsprincipper og enkle, men smukke detaljer. De er vidnesbyrd om et samfund, der var engang, men har også mulighed for at få nyt liv.

Udviklingsmulighederne er uendelige. Eksempelvis for at tænke idræt ind i den 200.000 kubikmeter store gasbeholder.

Tænk petanque, gymnastik, kampsport, billard, boldspil og bygningsklatring. Eller ’trappemarathon’ som i Empire State Building. Faktisk bruger politiet allerede den udvendige trappe til at træne på, og det siges at Ole Ritter brugte den til at løbe op og ned ad med sin cykel på ryggen. Det var den eneste bjergtræning, han kunne få i Danmark.

Tue Foged er begejstret. For den gastank, som nu står som tom, knejsende konserverdåse, er stor nok til at rumme en sportsby på højkant:

”Jeg har lige været i Sao Paulo, hvor jeg så kæmpemæssige bygninger med svømmehaller og fodboldbaner stablet oven på hinanden indeni. Man sparer en masse areal på den måde, ligesom der allerede er en klimaskærm. I virkeligheden skal man blot bore et hul og sørge for, at der kommer lys ind.”

Bevar det, fordi det kan bruges

Nogle vil måske mene, at gastanken er grim og derfor ikke værd at bevare, men det argument bider ikke på Tue Foged:

”I første omgang er det vigtigste ikke at diskutere folks individuelle smag. Det handler i langt højere grad om, at gasbeholderen kan omdannes til noget brugbart for vores bykultur,” siger han, men medgiver at gastanken nok virker mere brutal end for eksempel det gamle Carlsberg bryggeri.

”Der hersker næsten en form for romantik om de ældste industribygninger, der er opført i tegl. De virker meget menneskelige. Sådan er det ikke med Køgevejens Gasbeholder. Men den kan til gengæld noget andet. Den er landmark for et helt kvarter og integreret i byen. Personligt mener jeg, gasbeholderen er smuk. Den er enkel og står flot mod himlen, men det er ikke derfor, den skal bevares. Den skal bevares, fordi den kan bruges, ellers er det meningsløst,” siger Tue Foged.

Bæredygtig industrikultur

Zoomer vi lidt ud og ser på de store gas- og vandtanke under ét, har de potentiale til at implementere bæredygtige teknologier. Dermed kan gasbeholdere som den på Gl. Køge Landevej på én gang blive markante monumenter for svunden industri og fremtidens teknologi. De lodrette rum kan tænkes som store systemer med naturlig ventilation. Enorme ydervægge giver mulighed for at skabe gigantiske solvægge med solceller nok til at drive hele parcelhuskvarterer. Beholderne kan desuden kombineres med jordvarmeanlæg, som gemmer sommerens overskudsvarme. På en måde er det paradoksalt at industrikulturen, som vi er vant til at forbinde med røg, støj og møg, faktisk har potentiale til at blive fyrstårne for bæredygtig arkitektur. Fortidens industri kan blive flagskibe for en ny tids teknologier.

Tue Foged: "Vi behøver ikke bygge vores eget Turning Torso. Vi har allerede noget, der er mindst lige så spektakulært med en stærk identitet og historie oveni".

Foto: Morten Jensen

Københavns Turning Torso

"Forestil dig at sidde i en restaurant på toppen og se ud over byen. Den oplevelse burde alle københavnere have mulighed for. Udsigten er exceptionel. Vi behøver ikke at bygge vores eget Turning Torso. Vi har allerede noget, der er mindst lige så spektakulært med en stærk identitet og historie oveni," siger Tue Foged

Og dermed lægger han sig op ad dem, som mener, at fremtidens byer i højere grad vil konkurrere på særegen arkitektur og byggeskik end på højhuse i international stil. Genbruger vi gamle gas- og vandtårne, kan vi bygge nyt og højt på vores egen måde. Køgevejens Gasbeholder kan blive en ny kraft i Valby. Den kan blive Københavns unikke og innovative måde at 'bygge højt' på. Der er ikke tale om at integrere et nyt, stort byggeri i en eksisterende historisk sammenhæng, men om at udnytte noget som allerede er der og rummer stærk identitet og historiske kvaliteter.

Og fordi beholderne er karakterfulde og synlige, kommunikerer de effektivt. Præcis som Guggenheim museet i Bilbao. Tænk vi os om, kan fortidens gasbeholder og vandtanke få ny mening i en ny tid. Brug dem aktivt. ■

Tegnestuen EFFEKT står sammen med Peter Holst Plan & Landskab, arkitekterne Lone Nielsen og Paul Børling samt ingeniør Sergio Fox bag idéoplægget om genanvendelse af Køgevejens Gasbeholder.

FAKTA

Beholdere med lyskunst og boliger

Gasometer i Oberhausen er et andet eksempel på succesfuld genanvendelse af industrialderens gas- og vandtanke. Den 117 meter høje gasbeholder fra 1929 er i dag monumentalt og stemningsfuldt udstillings- og konferencerum for blandt andet lyskunst. Siden åbningen i 1994 har Gasometer haft mere end 2,3 millioner besøgende. Også vandtårnet i Jægersborg nord for København har fået nyt liv efter, at Dorthe Mandrup Arkitekter har omdannet den gamle vandbeholder til 36 ungdomsboliger med vejrhane og 30.000 liter vand ovenpå.

Gasbeholder indstillet til fredning

I 2007 blev gasbeholderen på Sundby Gasværk indstillet til fredning af Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur i samarbejde med Københavns Bymuseum. I begrundelsen for fredningsforslaget skriver Landsforeningen bl.a.:

"Gasbeholderen er identitetsskabende for hele området omkring Amager Strand og Strandpark. Den er bygget med én specifik funktion for øje, og som type er den hverken unik eller at betragte som 'arkitektur'. Ikke desto mindre er beholderen, via sin placering, sit nærmiljø, sin historie og sin farvesætning blevet til et 'værk' og et vartegn – en bygning som mange mennesker holder af og identificerer sig med."

Læs mere på www.byogland.dk